

**Gemeente
Amsterdam**

Bezoekadres
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 1840
1000 BV Amsterdam
Telefoon 14 020
amsterdam.nl

Retouradres: Postbus 1840, 1000 BV Amsterdam

Commissie KDD

Datum 18 december 2018
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Behandeld door
Kopie aan
Bijlage(n)
Onderwerp Beleidsbrief diversiteit en inclusiviteit

Geachte Amsterdammers, geachte leden van de raad,

“Zelden is een stad zo duidelijk gekoppeld aan een idee, als dat Amsterdam is gekoppeld aan vrijzinnigheid” aldus Russel Shorto, auteur van ‘Amsterdam - Geschiedenis van de meest vrijzinnige stad ter wereld’. De reputatie van Amsterdam als een vrijzinnige en tolerante stad is te danken aan het vermogen van de stad om door de eeuwen heen nieuwe groepen op te nemen en op te laten gaan in één Amsterdam, waarin iedereen Amsterdammer is.

In het benadrukken van de rijke geschiedenis van individuele vrijheid en tolerantie in Amsterdam schuilt echter ook een gevaar: het risico bestaat dat deze cultuur en bijbehorende waarden als een vaststaand gegeven worden beschouwd. Terwijl deze cultuur en waarden alleen kunnen (voort)bestaan door steeds opnieuw het debat te voeren en opnieuw de vraag te beantwoorden wat het betekent om vrijzinnig en tolerant te zijn, wat het betekent om samen te leven en wat het betekent om Amsterdammer te zijn. Een vrijzinnige en tolerante traditie en bijbehorende waarden is met andere woorden geen vanzelfsprekendheid, maar een verworvenheid. Als verworvenheden moeten ze blijvend worden onderhouden, verdedigd en waar nodig herijkt. Het is te danken aan het zelfkritisch vermogen van Amsterdammers dat ondanks de schaduwkanten die gepaard gingen met het opnemen van nieuwe groepen het vrijzinnige karakter van Amsterdam door de eeuwen heen overeind is gebleven.

Het vermogen van Amsterdammers om telkens opnieuw antwoord te geven op de vraag wat het betekent om vrijzinnig en tolerant te zijn, werd onlangs prachtig geïllustreerd bij de Amsterdamse intocht van Sinterklaas. Terwijl in verschillende steden in het land demonstranten die pleitten voor aanpassing van de zwarte piet-figuur werden uitgescholden, bespuugd en bekogeld, verliep de grootste Sinterklaasintocht van het land door de aanpassingen aan de traditionele figuur van

zwarte piet zonder enige wanklank. Daarmee werd het een feest voor alle kinderen, ongeacht huidskleur. Hiermee toonde Amsterdam haar adaptieve vermogen. Na eerdere protesten en dialoog werden patronen doorbroken en werd het 'normaal', als norm, opnieuw gedefinieerd.

In deze brief zet ik graag uiteen hoe ik de verworven cultuur en waarden van Amsterdam wil voortzetten, verdedigen en waar nodig herijken. De traditie indachtig ga ik graag met u het gesprek aan over wat het vandaag betekent om te zeggen "Wij Amsterdammers".

Onvoldoende ingeloste belofte

Wie inwoner is van Nederland krijgt de kans om volwaardig mee te doen aan de samenleving en de vrijheid om te zijn wie zij of hij wil zijn. Dat is de belofte van het (staats)burgerschap. Voor een belangrijk deel van de Amsterdammers is daar echter geen of onvoldoende sprake van, omdat zij door herkomst, religie, leeftijd, beperking, seksuele oriëntatie of gender niet in volle vrijheid kunnen leven. Omdat ze bijvoorbeeld geen stage kunnen vinden, hen de toegang tot een uitgaansgelegenheid wordt ontzegd, zij op straat worden uitgescholden of geïntimideerd, worden overgeslagen voor een promotie, of - in veel voorkomende gevallen - alleen mee kunnen doen als ze een deel van hun identiteit ontkennen.

Dit veroorzaakt pijn die wellicht niet voor iedereen in gelijke mate zichtbaar is en niet door iedereen in gelijke mate wordt gevoeld. Maar daarmee is deze niet minder reëel of wijdverbreid. De boosdoener kent vele namen: discriminatie, racisme, stigmatisering, onverdraagzaamheid en uitsluiting, om er een paar te noemen. Dit wordt overigens niet alleen gevoeld door de mensen die er direct of indirect door geraakt worden, maar door eenieder - ongeacht afkomst, gender, leeftijd of seksuele oriëntatie - die betrokken is op het welzijn van 'de ander' en een drang naar rechtvaardigheid heeft.

Dit dwingt ons om na te denken hoe we de naam van Amsterdam als een vrije en tolerante stad waar kunnen maken voor alle Amsterdammers. Deze opgave is nog complexer en urgenter doordat er tegenwicht moet worden geboden aan een dominant discours, waarin stigmatisering van bevolkingsgroepen op televisie en in de kroeg gemeengoed is geworden. Dit discours raakt niet alleen de gediscrimineerde of gestigmatiseerde, maar ook de grote groep van welwillende Amsterdammers die evengoed zorg en pijn ervaren als er een wig wordt geslagen tussen henzelf en hun mede-Amsterdammers. Tegenover dit discours moeten we blijven stellen dat deze retoriek ons verder uit elkaar drijft en een 'sense of belonging' voor talloze Amsterdammers belemmert.

Deze ontwikkeling vraagt ook om een herbezinning van wat de gemeente hier tegenoverstelt. Om te beginnen moet de overheid het goede voorbeeld geven door in haar gedragingen duidelijk te maken dat iedereen in gelijke mate meedoet. Om dit geloofwaardig te doen, moet de gemeente ruimhartig toegeven dat het nog geen afspiegeling vormt van de stad en de toezegging doen dat de gemeente met overgave hier werk van maakt. Maar alleen een goed voorbeeld stellen, is niet genoeg. Het is ook nodig om de norm te stellen, om zichtbaar te maken waar de norm wordt overschreden en om daar handelend tegen op te treden. Samen met onze partners - binnen en buiten de gemeente - zullen we optrekken om misstanden bloot te leggen en deze aan te pakken. Voor gelijkwaardigheid is méér nodig dan de juridische werkelijkheid van gelijke behandeling. Met

elkaar moeten we blijven bediscussiëren wat gelijkwaardigheid is en wat gezamenlijkheid betekent in de context van ons Amsterdam waar geen groep meer in de meerderheid is.

In deze brief licht ik toe waar ik de grootste pijn bij Amsterdammers zie, hoe een Amsterdam voor alle Amsterdammers eruit kan zien en met welke inzet en maatregelen we dit toekomstperspectief dichterbij brengen. Aan het eind van deze bestuursperiode:

- is (arbeidsmarkt)discriminatie afgenomen;
- zijn de netwerken en emanciperende krachten in de stad versterkt;
- is het (Amsterdams) burgerschap versterkt.

De opgave voor de stad is groot. Maar gelukkig zijn er heel veel Amsterdammers die zich al jaren met overgave inzetten voor een meer inclusieve stad. In verbondenheid met deze initiatieven gaan we de strijd aan om een stad te realiseren waarin alle Amsterdammers zich vrij en gelijkwaardig voelen. Dat is geen opgave die met een simpele beleidsinterventie is op te lossen. Het is een ingewikkeld en dynamisch proces dat permanente betrokkenheid en inzet vergt.

Pijn door uitsluiting

De pijn waar Amsterdammers tegenaan lopen wordt hieronder beschreven aan de hand van de volgende thema's: racisme en discriminatie, de toenemende tweedeling, achterblijvende emancipatie en een gevoel van onveiligheid.

Discriminatie

'Het gif van racisme en discriminatie sijpelt langzaam onze samenleving in en bedreigt onze verbonden stad' (Coalitieakkoord 2018-2022). Dit leidt ertoe dat groepen Amsterdammers worden gemarginaliseerd, individuen en groepen tegenover elkaar komen te staan en het weefsel dat ons allen bindt, wordt aangetast. Uitsluiting en discriminatie doen zich helaas voor tussen en binnen alle gemeenschappen en zijn dus niet exclusief aan een groep toe te schrijven. Alle vormen van discriminatie en uitsluiting, ongeacht waar deze zich manifesteren, moeten aangepakt worden. Het gif van discriminatie is niet alleen een spreekwoordelijk gif, maar maakt daarbovenop aantoonbaar lichaam en geest ziek¹.

Huidskleur, religie en herkomst zijn de meest voorkomende discriminatiegronden. Met name de veelvoorkomende en toenemende discriminatie van (religieuze en culturele) moslims is zorgwekkend². De verruwing van het discours, kwetsende proefballonnetjes van landelijke politici en alledaagse onverdraagzaamheid op sociale media, dragen eraan bij dat moslims steeds vaker de kop van Jut zijn³. In dit licht is het weinig verrassend dat Nederland ook internationaal in negatieve zin opvalt: met uitzondering van Griekenland is er geen land in Europa waar moslims

¹ Ikram, M.U.Z. (2016). Social determinants of ethnic minority health in Europe. Zie ook Gwen van Husen, Henny Bos, Stephan Cremer (2012), Minderheidsstress bij homoseksuele, lesbische en biseksuele Amsterdammers

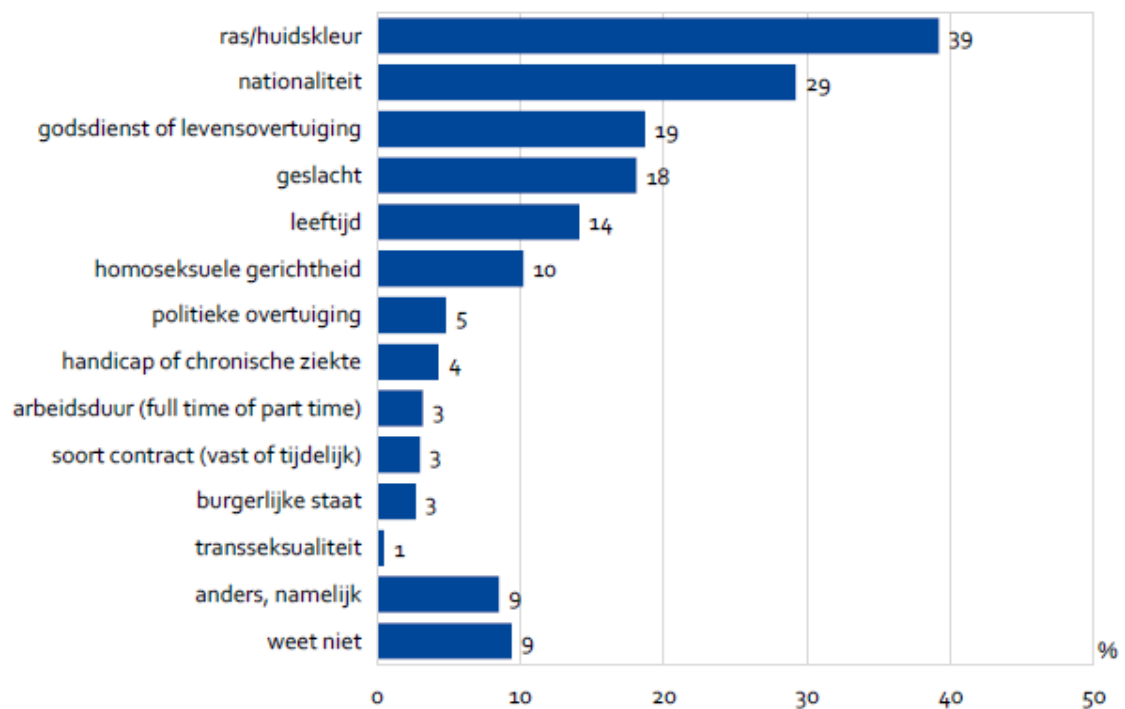
² I. van der Valk (2017). Monitor Moslimdiscriminatie Derde rapportage

³ Ervaren van uitsluiting is een van de drijvende krachten achter het minder thuis voelen onder Turkse en Marokkaanse jongeren. Dit zijn zowel discriminatie-ervaringen als verscherping van het debat in de politieke arena en in de (social) media (Huijnk et al. 2015)

zich meer gediscrimineerd voelen⁴. Ook het aanhoudende (en in sommige aspecten toenemende) antisemitisme is zorgwekkend⁵. De zorgelijke ontwikkelingen ten aanzien van moslimdiscriminatie, antisemitisme, maar ook antizwart racisme zijn niet los te zien van de steeds prominentere rol van extreemrechts en witnationalisme. We kunnen onze ogen er niet voor sluiten dat extreemrechtse onderwerpen en complottheorieën niet langer taboe zijn in het maatschappelijke, politieke en online debat⁶.

Gelijke kansen op de arbeidsmarkt is een van de belangrijkste voorwaarde voor minderheden om zich een plek te verschaffen in de samenleving. Arbeidsmarktdiscriminatie is een van de hardnekkigste en meest nijpende obstakels voor een inclusieve stad⁷. Aan de ene kant ligt hier een uitdaging om arbeidsmarktdiscriminatie te helpen voorkomen door positieve voorbeelden uit te lichten en aan bewustwording te werken. Aan de andere kant verdient ook de bestrijding alle aandacht en moeten we er niet voor terugdeinzen om harde woorden te spreken en de consequenties te laten merken als we arbeidsmarktdiscriminatie waarnemen.

Figuur 1. Meeste ervaren discriminatie op basis van afkomst

Grond van discriminatie die in de afgelopen 12 maanden is ervaren (2017) in procenten

Bron: OIS, Veiligheidsmonitor 2017

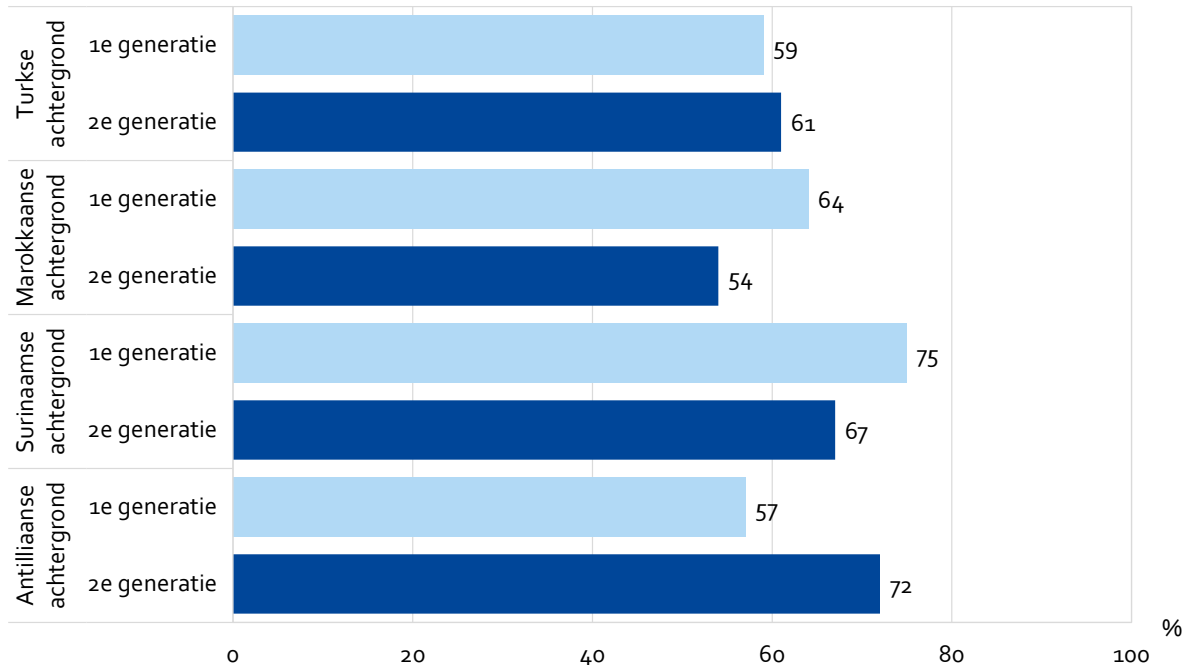
⁴ Europese Agentschap voor Grondrechten (FRA) (2017) Second European Union Minorities and Discrimination Survey

⁵ Zevende rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland: Incidenten, aangiftes, verdachten en afhandeling in 2017. Tierolf, Drost, & van Kapel, 2018, Verwey-Jonker Instituut

⁶ Idem

⁷ Klachten over discriminatie op de arbeidsmarkt vormen een derde van de klachten bij het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam

Figuur 2. Groeiend aandeel Nederlanders met migratieachtergrond voelt zich niet thuis in Nederland, met name onder de 2e generatie

Aandeel dat zich thuis voelt in Nederland, naar herkomst en generatie (2016), in procenten

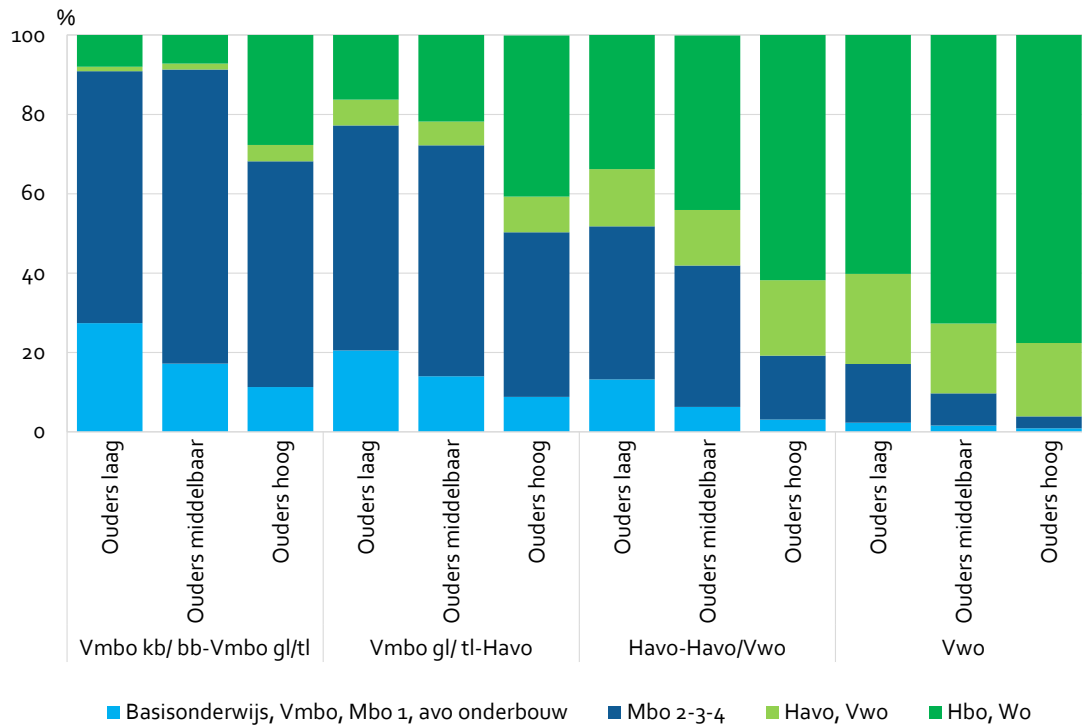
Bron: [SCP \(2016\), Integratie in zicht?](#)

Tweedeling

Discriminatie en racisme creëren een gevoel van tweedeling tussen de groepen van respectievelijk degene die discrimineert en degene die wordt gediscrimineerd. Deze gevoelsmatige tweedeling is niet los te zien van de feitelijke tweedeling in de stad als gevolg van toenemende sociaaleconomische ongelijkheid. De kansongelijkheid die ontstaat door het anders beoordelen van mensen op basis van hun herkomst of religie, wordt versterkt en in stand gehouden door de feitelijke inkomensongelijkheid en groeiende kloof tussen arm en rijk, tussen hoog- en laagopgeleiden en tussen binnen en buiten de ring. De werkelijke scheiding in de stad is er dus niet één van alleen etniciteit, maar met name van sociaaleconomische klasse. De tweedeling naar herkomst en klasse heeft bovendien een overlappend en daarmee elkaar versterkend effect: het tast het fundament van de samenleving aan, versterkt de marginalisering van groepen (vaak in bijna onzichtbare en ongrijpbare patronen zoals de onder advisering van leerlingen) en ondermijnt het vertrouwen in de overheid en publieke instituties⁸. Bovendien doet een samenleving zichzelf tekort doordat het potentieel van haar burgers niet of onvoldoende wordt benut.

⁸ In buurten met veel kwetsbare groepen en gestapelde problematiek staan de randvoorwaarden die voor stabiliteit zorgen onder druk. Hier is de schooluitval hoger, zijn schoolprestaties lager en is de arbeidsmarktparticipatie lager. In bepaalde buurten kan deze kwetsbaarheid omslaan naar criminaliteit, agressie en onveiligheid (uit Staat van Amsterdam 2018)

Figuur 3. Kinderen van laagopgeleide/niet-westerse ouders krijgen lager schooladvies dan andere kinderen met dezelfde Cito-score en hebben meer kans op schoolvertraging

Behaald onderwijsniveau na 13 jaar onderwijs naar score op de Cito-eindtoets, brugklascohort 1999/'00

Bron: [CBS \(2016\)](#)

Deze verschillende vormen van marginalisering zijn niet los van elkaar te zien. Vanwege het verband tussen discriminatie en sociaaleconomische achterstelling moeten we deze intersectioneel bekijken. Dat wil zeggen: in samenhang met de verschillende uitsluitingsmechanismen die bewust of onbewust bijdragen aan de (ruimtelijke en sociale) segregatie in onze stad. De uitsluitingsmechanismen kunnen we dus ook niet los van elkaar aanpakken. Het realiseren van een inclusieve en verbonden stad betekent ook het verbeteren van de toekomstkansen van kinderen en jongeren in de wijken waar de kansenongelijkheid door sociaaleconomische achterstelling het grootst is.

Achterblijvende emancipatie

Amsterdam steunt alle groepen en individuen die vanwege hun herkomst, religie, leeftijd, beperking, seksuele oriëntatie of gender harder moeten werken voor gelijke kansen. Daarbij moeten we oog hebben voor de verschillende snelheden waarmee (sub)groepen zich emanciperen. Begrijpelijk is de frustratie van de (sub)groepen die zich niet of nauwelijks gehoord wisten, terwijl aandacht en middelen uitgingen naar anderen. Dit vraagt van ons dat we precies kijken waar en waardoor emancipatie stopt en hoe een extra zetje of maatregel de gelijkwaardigheid van een (sub)groep kan versnellen. De volledige gelijkwaardigheid van alle Amsterdammers - ongeacht wie ze zijn of wat hun herkomst is - is hierbij het doel. De overheid is

in de positie om kansen en mogelijkheden om te zetten in voorwaarden en regelgeving. Gemeente en Rijk moeten hierin samen optrekken.

De afgelopen decennia is waanzinnig veel bereikt ten aanzien van de emancipatie van vrouwen. Dat neemt niet weg dat veel vrouwen en meisjes nog steeds met mannen leven die hen hun wil opleggen op basis van archaische culturele en religieuze opvattingen. Tegelijkertijd zien we ook dat de emancipatie van de voorhoede stagneert als gevolg van een hardnekkig probleem: de ongelijke verdeling van werk en zorg. Onderdeel van deze problemen is dat vrouwenemancipatie - alleen al door de naam - vooral wordt gezien als een zaak van vrouwen. Het is daarom tijd om de verantwoordelijkheid van mannen bij het realiseren van gendergelijkheid te benadrukken. Mannenemancipatie en vrouwenemancipatie gaan hand in hand.

Graag wil ik in het bijzonder de bijdrage erkennen van de vele mensen die zich onbaatzuchtig hebben ingespannen voor de emancipatie van hun achterban door middel van het optuigen en onderhouden van burgernetwerken. Emancipatie is dikwijls een proces vanuit groepen of gemeenschappen zelf. Daarom is de steun voor burgernetwerken wezenlijk, hun geluid doet ertoe en moet gehoord worden. Dit college intensiveert dan ook de steun aan en betrokkenheid bij burgernetwerken.

Gevoel van onveiligheid

De opgave van iedere overheid is om ervoor te zorgen dat alle burgers in gelijke mate zich vrij voelen om te zijn wie ze zijn en over de kansen beschikken om hier invulling aan te geven. De randvoorwaarde hiervoor is dat burgers de veiligheid ervaren om naar eigen wens en inzicht hier uiting aan te geven. De realiteit is helaas dat niet iedereen deze veiligheid voelt en dat raakt ons allemaal. Vrij naar burgerrechtenactiviste Fannie Lou Hammer zijn we pas vrij als iedereen in onze stad de veiligheid ervaart om hand-in-hand te lopen met een geliefde, als alle meisjes en vrouwen ongehinderd over straat kunnen en als iedereen zich vrij voelt om haar of zijn religie uit te dragen in de publieke ruimte.

Een gevoel van onveiligheid raakt niet zelden aan de perceptie van anderen: een oudere vrouw of man kan zich onveilig voelen door jongeren die in de portieken hangen. Dit gevoel van onveiligheid is niet te verhelpen door te blijven hangen bij de vraag of de jongeren daadwerkelijk een onveilige situatie creëren. Ook de vraag naar de perceptie van de groepen over en weer zal - in dialoog - geadresseerd moeten worden, wil het gevoel van onveiligheid verdwijnen en begrip toenemen.

De identiteit van Amsterdam

Amsterdammers zijn terecht trots op hun stad en de diversiteit die hun stad kenmerkt. De mate van verbondenheid met Amsterdam is groot en er zijn momenteel relatief weinig spanningen tussen bevolkingsgroepen⁹. Amsterdam staat er in vergelijking met andere grotere Europese steden goed voor wat betreft de kwaliteit van onderwijs, de kwaliteit van huisvesting en openbare

⁹ Burgermonitor 2017 (OIS), september 2018 en Staat van Amsterdam 2018

ruimte en de kwaliteit en toegang tot sociale voorzieningen. Gevraagd naar de waarden die Amsterdammers binden, noemen Amsterdammers het vaakst 'vrijheid' en 'tolerantie'¹⁰.

Dit is niet in de laatste plaats bijzonder omdat Amsterdam een stad is met maar liefst 180 nationaliteiten en de meerderheid van de Amsterdammers een migratieachtergrond heeft. De socioloog Maurice Crul (2013) duidt Amsterdam als een superdiverse stad¹¹ omdat mensen van verschillende etnische afkomst, van verschillende sociaaleconomische afkomst en seksuele oriëntatie, religieuze en niet religieuze mensen dicht op elkaar wonen in buurten waarin geen enkele groep meer de numerieke meerderheid vormt. De complexe diversiteit die onze buurten kenmerkt neemt in de toekomst bovendien alleen maar toe. Diversiteit is de nieuwe norm in de stad. Wij zijn hiermee voorbij het punt van meerderheden en minderheden gekomen.

Daarmee is het werken aan diversiteit een structurele opgave geworden en niet een tijdelijke inspanning totdat een nieuwe status quo is bereikt. Werken aan de diversiteit in onze stad betekent dus ook rekening houden met de verschillen die er zijn tussen mensen en tussen culturen. Niet om hen aan te spreken op een deel van hun identiteit, maar om 'bonding' en 'bridging' te bevorderen¹². Bonding vindt vooral plaats 'in eigen kring' en is een voorwaarde om 'bridging' tussen verschillende groepen te bereiken. In een verbonden stad is dus zowel sprake van een sterke 'bonding' met de eigen groep, als van 'bridging' tussen de verschillende groepen.

De termen 'bonding' en 'bridging' illustreren direct dat het werken aan diversiteit en inclusiviteit een collectieve prestatie is. Wederkerigheid tussen de voorheen dominante witte groep van Nederlandse herkomst en de mensen met een migratieachtergrond is een vereiste. Het laten werken van diversiteit is dus evenzeer een opgave van de minderheden als van de oorspronkelijke ('witte') bewoners die overigens nu zelf getalsmatig een minderheid zijn geworden.

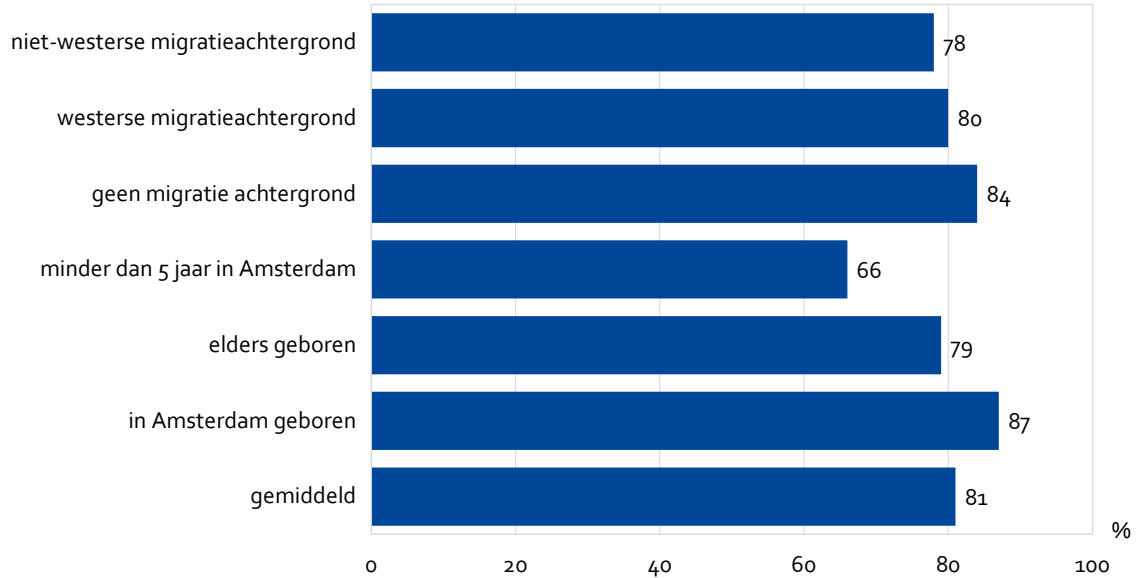
Voor deze opgave is het nodig om een gemeenschappelijke taal te vinden waarmee we weer het gesprek over moeilijke onderwerpen met elkaar aangaan. Daarbij mag en moet het soms zelfs knetteren. In de beste Amsterdamse traditie voeren we dit gesprek recht vanuit het hart, soms gebruikmakend van een kwinkslag om de boel te verlichten, maar in ieder geval altijd met wellevendheid en respect richting de ander.

¹⁰ Cockpit onderzoek (OIS), Wat houdt Amsterdammers bezig?, 4^e rapportage, november 2018

¹¹ Superdiversiteit, een nieuwe visie op integratie. Crul, Schneider & Lelie, 2013, Amsterdam VU uitgeverij

¹² Bonding en bridging (verbinding en overbrugging) zijn termen afkomstig van de Amerikaanse politicoloog Robert Putman

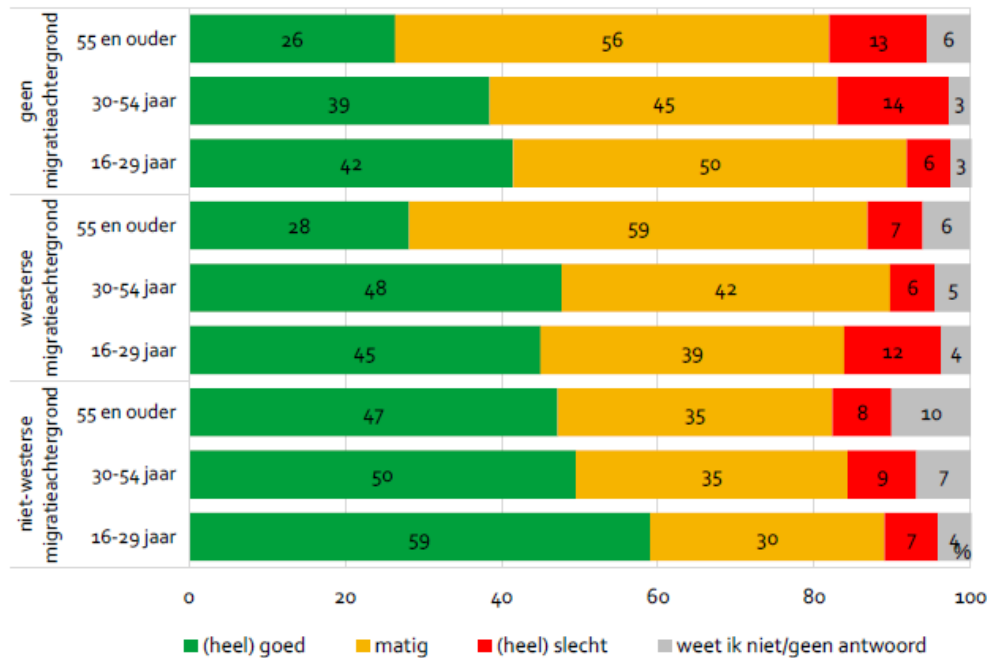
Figuur 4. Verbondenheid met Amsterdam

Aandeel dat zich verbonden voelt met Amsterdam (2017), in procenten

Bron: [OIS \(2018\)](#), [Amsterdamse Burgermonitor 2017](#)

Figuur 5. Niet-westerse Amsterdammers jonger dan 30 meest positief over omgang tussen verschillende groepen

Oordeel over omgang, naar migratieachtergrond en leeftijd (2017), in procenten

Bron: [OIS \(2018\)](#), [Amsterdamse Burgermonitor 2017](#)

Werken aan inclusiviteit is werken aan de verbondenheid in de stad. Dit creëren we door ontmoeting en dialoog te organiseren. Want alleen in de interactie krijgt diversiteit betekenis. De ontmoeting en dialoog zoeken we niet alleen langs de al zo vaak benadrukte as van zwart en wit, maar ook tussen alle bevolkingsgroepen en (deel)identiteiten die daar doorheen lopen. Zoals tussen jong en oud, tussen meisjes en jongens, tussen religieuze hardliners en overtuigde atheïsten en alles wat daar tussenin zit. Want echte diversiteit is niet de statische diversiteit van een palet aan oppervlakkige kenmerken, maar een dynamische diversiteit waarin ruimte is voor de eigenheid van de mensen in al hun gelaagdheid. Ruimte voor eigenheid geldt daarbij niet alleen voor de eigenheid van verschillende groepen ten opzichte van elkaar, maar ook voor de eigenheid van individuen binnen een groep. Want een homoseksuele moslim hoort zich net zo vrij en thuis te kunnen voelen in de moslimgemeenschap, als in de homogemeenschap.

Randvoorwaarde voor een verbonden stad is dat minimaal de kans op ontmoeting bestaat en dat die onder positieve omstandigheden kan plaatsvinden. Talja Blokland (2009) introduceerde hiervoor het begrip 'publieke familiariteit': het fenomeen waarbij bewoners anderen herkennen en zelf worden herkend in de publieke ruimte. In een stad gaat het er niet om dat we bij elkaar over de vloer komen, maar wel dat we ons veilig en prettig voelen in onze eigen straat, portiek of woongalerij. Uit onderzoek van Blokland (Blokland en Nast 2014) blijkt dat het creëren van publieke familiariteit ervoor kan zorgen dat mensen zich meer thuis voelen in de buurt en minder afstand voelen tot mensen die anders zijn dan zichzelf¹³. Dit heeft te maken met hoe we de publieke ruimte fysiek inrichten, maar ook of en hoe we de ontmoeting organiseren tussen mensen die elkaar anders voorbijlopen.

Een andere pijler voor het vergroten van de verbinding in de stad is de aandacht voor de gedeelde geschiedenis van Amsterdammers. Hierbij zal in het bijzonder aandacht zijn voor de migratiegeschiedenis van Amsterdam. De migratiegeschiedenis van Amsterdam is daarbij geen apart verhaal, maar een integraal onderdeel van de geschiedenis van de wording van Amsterdam.

De uitdaging om de nieuwe diverse stad te realiseren gaan we met elkaar aan. Van onderop, met de stadsdelen, met de mensen en groepen zelf en met steun en gefaciliteerd door de gemeente. De gemeente breidt hiervoor de strategische partnerships uit in alle domeinen: bedrijfsleven, zorg, onderwijs, jeugd, welzijn, arbeidsmarkt, cultuur, sport, etc. In deze partnerships agenderen we expliciet waar we aan moeten werken en maken we gebruik van de reeds aanwezige kennis. Een aanjagende rol is daarbij weggelegd voor het bedrijfsleven, met name bij de bestrijding van arbeidsmarktdiscriminatie. We zijn verheugd dat ondernemend Amsterdam (ORAM) diversiteit tot een belangrijk doel heeft gemaakt en we nemen ons voor om de voorlopers in het bedrijfsleven bij de inzet te betrekken.

¹³ Blokland, T. (2009). 'Het Belang van Publieke Familiariteit in de Openbare Ruimte', *Beleid en Maatschappij* 36, 3 en Blokland, T. en J. Nast (2014) 'From Public Familiarity to Comfort Zone: The Relevance of Absent Ties for Belonging in Berlin's Mixed Neighbourhoods', *International Journal of Urban and Regional Research* 38, 4. Geciteerd in *De Wereld in een stad: migratiediversiteit en stedelijk beleid in Europa*. Rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. G. Engbersen en P. Scholten (red.). 2018

Van de gemeente mag worden verwacht dat deze de regie neemt om met de betrokken partijen de waarden en kenmerken van de inclusieve stad te benoemen. Van de gemeente mag verder worden verwacht dat deze de aanwezige krachten aanjaagt, faciliteert, betreft en waar nodig steunt. Van het college mag tot slot worden verwacht dat zij de spelregels bepaalt en deze handhaaft door consequent stelling te nemen bij ongelijke kansen en indien nodig Amsterdammers aanspreekt.

Inzet en maatregelen

Amsterdam heeft al jaren een actief diversiteitsbeleid. Daardoor is de afgelopen jaren al veel gebeurd en op de rails gezet. Dat continueren we. Maar op een aantal punten kies ik voor een scherpere focus zodat Amsterdammers aan het eind van de bestuursperiode van dit college merken dat de discriminatie afneemt, dat we stappen hebben gezet in betrokkenheid van burgers en meer cohesie, dat emancipatieprocessen van verschillende gemeenschappen versterkt zijn en dat ook Amsterdammers met een biculturele achtergrond zich rechtvaardig behandeld voelen en volwaardig mee kunnen doen¹⁴. Ik ga deze ambities verder uitwerken langs de volgende lijnen.

1. Verbonden stad

Prioriteiten

- Regulier overleg met gemeenschappen
- Stadsgesprekken in buurten
- Leiderschapsprogramma Ambassadeurs van Amsterdam

Om met elkaar verbonden te zijn, moet je elkaar kennen en spreken. Er zijn talloze netwerken van gemeenschappen in de stad die samen of los van elkaar bijzonder goed weten wat er speelt. Daarom wil ik werken aan het versterken van netwerken, zodat we de kans om Amsterdam maximaal verbonden en inclusief te maken zo goed mogelijk benutten. Met de verschillende gemeenschappen zal ik samen met de burgemeester op reguliere basis overleggen, zodat we van twee kanten de vinger aan de pols houden. Ik betrek hierbij bijvoorbeeld ook de Nieuw Amsterdam Raad.

Om nieuwe netwerken in de stad te bevorderen en bestaande te laten floreren, wil ik onderzoeken wat daarvoor nodig is. De stad kent tal van klassieke zelforganisaties maar ook veel nieuwe vormen en initiatieven. Conform het coalitieakkoord onderzoek ik hoe deze het beste ondersteund kunnen worden.

Ik wil lang bestaande en nieuwe zelforganisaties/netwerken die een eigentijdse bijdrage leveren aan een verbonden stad meer financiële armslag geven. Sinds 2013 kunnen dit type organisaties/initiatieven uitsluitend voor projecten financiering vinden in het kader van de subsidieregeling Burgerschap en Diversiteit. Ik vind dit te beperkt en daarom passen we de subsidieregeling aan. Als tegenprestatie verlang ik van deze organisaties/initiatieven dat zij zich in

¹⁴ Met de inzet op een meer inclusieve stad draagt Amsterdam ook bij aan de realisering van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties

hun activiteiten committeren aan de doelen van dit college. Aanpassing van de regeling zal naar verwachting rond medio 2019 zijn gerealiseerd.

Voor een verbonden stad hebben we krachtige en weerbare gemeenschappen nodig. Daarom geef ik samen met de burgemeester meer aandacht aan 'community building' via twee concrete acties. Nieuw is een grootstedelijk leiderschapsprogramma onder de titel 'Ambassadeurs van Amsterdam' waarmee de stad investeert in een duurzame en betekenisvolle verbinding met en tussen opkomende leiders in de diverse gemeenschappen die Amsterdam rijk is¹⁵. Daarnaast wil ik de reeds gestarte buurtgerichte dialoogreeks in de stadsdelen voortzetten en versterken. In deze reeks zullen thema's aan de orde komen als 'meten met twee maten', 'omgaan met spanningen en conflict' en 'de Amsterdamse identiteit'. U kunt hierover in het eerste kwartaal van 2019 nadere informatie verwachten.

Het gevoel van verbondenheid met Amsterdam is groot onder alle inwoners. Maar de kansen zijn ongelijk verdeeld. Om het patroon van groeiende kansengelijkheid te doorbreken, is het van belang in ieder geval een stap te zetten bij het realiseren van kansengelijkheid in de ontwikkeling van de Amsterdamse jeugd. Het college werkt hiervoor aan een Kansengelijkheidsplan. Verbeteren van de ontwikkelkansen van kinderen en jongeren is een voorwaarde voor het bereiken van inclusiviteit en daarmee voor het volwaardig mee kunnen doen. Het college stuurt dit Kansengelijkheidsplan in het voorjaar van 2019 aan de gemeenteraad en informeert u periodiek over de ontwikkeling en voortgang hiervan. Wethouder Onderwijs Moorman coördineert deze aanpak.

De centrale rol van burgerrechten blijf ik bij dit alles benadrukken. Amsterdam is dan ook gecommitteerd aan het realiseren van de rechtvaardige stad. De rechtvaardige stad¹⁶ kent drie pijlers: diversiteit met behoud van eigenheid; democratie en participatie door het betrekken en horen van alle burgers; en tot slot een billijke verdeling van kosten en baten van investeringen en daarmee ook het voorkomen van achterstelling van groepen.

Ik heb geconstateerd dat gesprekken met Amsterdammers over burgerschap zeer verbindend werken en bijdragen aan de 'sense of belonging'. Ik wil deze gesprekken daarom graag voortzetten en tegelijkertijd benutten om samen met de inwoners de identiteit van de stad vorm te geven. De gesprekken hebben dan mede als doel om gaandeweg de waarden vast te stellen die volgens Amsterdammers het richtsnoer zijn voor hoe wij in onze stad willen samenleven. Ik onderzoek hoe ik gebruik kan maken van de ervaringen die de stad Wenen in een vergelijkbaar proces heeft opgedaan¹⁷. Deze benadering sluit goed aan bij het uitgangspunt van een democratische stad en van democratische participatie.

¹⁵ Geïnspireerd door het 'Neighbourhood Leadership Institute' van de Mayors Office of Immigrant Affairs in New York City

¹⁶ Gebaseerd op het concept Just City van de Amerikaanse politicoloog Susan Fainstein

¹⁷ The Vienna Charter: Shaping the future together (<https://www.oecd.org/governance/observatory-public-sector-innovation/innovations/page/theviennachartershapingthefuturetogether.htm>)

2. *Gedeelde geschiedenis*

Prioriteiten

- Zwaarder accent op migratiegeschiedenis
- Versterken focus op kolonialisme en WOII
- Verkenning museale voorziening slavernijverleden

Tot 2025 - het jaar waarin Amsterdam 750 jaar bestaat - loopt de lijn Gedeelde Geschiedenis. Niet alleen de stad heeft een verleden, elke buurt, elke bevolkingsgroep en iedere individuele Amsterdammer heeft een geschiedenis. Amsterdam is een veelkleurige en veelstemmige stad maar de verhalen worden veel te weinig gedeeld. Het bewust en op grotere schaal delen van geschiedenissen die samen de Amsterdamse identiteit vormen, draagt bij aan het leren kennen van elkaar en schept zodoende voorwaarden voor bridging. Op deze wijze dient een gedeelde geschiedenis als fundament om te werken aan een gedeelde toekomst.

Als gemeentebestuur werken we al veel samen met Amsterdamse scholen, musea, kunstinstellingen en stadsdelen. Projecten in dit kader dragen bij aan het diverser en inclusiever maken van musea, erfgoedinstellingen en andere gevestigde Amsterdamse culturele instellingen. Specifieke aandacht is er voor het slavernijverleden: op basis van de uitslag van de 'call' zal in 2019 een verkenning plaatsvinden naar de mogelijkheden van het realiseren van een museale voorziening over het slavernijverleden.

De focus op de thema's Tweede Wereldoorlog, Kolonialisme & Slavernij en Migratie wordt versterkt. Er komt een bijzonder accent te liggen op migratiegeschiedenis - naar aanleiding van het 50-jarig bestaan van het wervingsverdrag met Marokko - en de geschiedenissen van gastarbeiders in Amsterdam.

Samen met de wethouder Onderwijs wil ik onderzoeken hoe we, als voorbeeld, de Canon van Amsterdam verder kunnen uitbouwen tot een instrument waar divers Amsterdam zich toe kan en wil verhouden. Hierbij betrek ik ook de inwoners van de stad. De portefeuille Onderwijs is trekker van een plan ter versterking van het Amsterdamse burgerschap.

3. *Antidiscriminatie*

Prioriteiten

- Aanpak arbeidsmarktdiscriminatie
- Vernieuwd beleid Amsterdam Inclusieve Organisatie
- Versterken rol en positie MDRA
- Onderzoeken mogelijkheden vergroten aangiftebereidheid
- Ontwikkelen ondersteunende campagne antidiscriminatie
- Continueren inzet horeca en openbare ruimte
- Internationale conference on tolerance

Binnen het antidiscriminatiebeleid heeft het aanpakken van arbeidsmarktdiscriminatie hoge prioriteit. Arbeidsdiscriminatie is een complex en hardnekkig fenomeen dat helaas geen simpele oplossingen kent. Vanwege deze complexiteit ontwikkelen we een nieuw integraal programma, waarin aandacht zal zijn voor zowel het bestrijden, het bestraffen als de preventie van arbeidsdiscriminatie. Ingrediënten voor dit programma zijn het inzetten van praktijktesten - mystery guests, mystery calls of vergelijkbaar - in meerdere domeinen, het vergroten van de aangiftebereidheid, het stimuleren van de bewustwording, het bevorderen van inclusiviteit en het belonen van goede voorbeelden. Thematisch zal binnen dit programma in het bijzonder aandacht zijn voor het versterken van de positie van het MDRA en het aanpakken van stagediscriminatie. Ook zal dit programma ingaan op hoe de gemeente de nieuwe wettelijke mogelijkheden wil aanwenden om (arbeidsmarkt)discriminatie tegen te gaan.

Er zal een campagne komen die zowel onze inzet op het gebied van antidiscriminatie ondersteunt als de meldingsbereidheid stimuleert. In dit kader wil ik 21 maart - de internationale dag tegen discriminatie en racisme - meer aandacht en impact geven. Het vergroten van de aangiftebereidheid en de opvolging van aangiftes bij arbeidsmarktdiscriminatie zal ik uitwerken in nauw overleg met de burgemeester en de overige partners van de driehoek: de politie en het openbaar ministerie.

Ook vanuit veiligheidsoptiek ziet de driehoek de noodzaak de aanpak van discriminatie te versterken. Slachtoffers voelen zich te vaak onvoldoende gehoord of serieus genomen en daders van discriminatie dienen te worden aangepakt. Interventies moeten zichtbaar en merkbaar zijn voor slachtoffers, daders en hun omgeving. Wanneer het strafrecht de meest effectieve aanpak biedt, wordt dat toegepast. Daarnaast worden melders in goede samenwerking met het MDRA op correcte wijze doorverwezen. De burgemeester continueert de inzet van mystery guests in de horeca en de handhaving van horecadiscriminatie wordt aangescherpt. Conform het coalitieakkoord werken we gezamenlijk instrumenten uit om het politieoptreden beter te monitoren, onder meer om etnisch profileren tegen te gaan. De driehoek zal regelmatig over het thema spreken om de voortgang te bewaken.

De gemeente zal ook zelf als werkgever het goede voorbeeld geven. De wethouder Personeel Meliani zal in 2019 met een vernieuwd programma Amsterdam Inclusieve Organisatie komen. Waar mogelijk worden de inkoopvoorwaarden voor het inhuren van personeel aangepast. Belangrijk is dat we als gemeente niet alleen uitstralen maar ook met onze partners afspreken dat discriminatie niet toelaatbaar is.

Samen met de burgemeester zal ik door de door uw raad gevraagde internationale 'Conference on tolerance' uitwerken en vormgeven. Ik onderzoek hoe ik in de voorbereiding stadsdelen en buurtbewoners een rol kan geven.

4. Versterken emancipatie

Prioriteiten

- Vergroten acceptatie lhbtqi+ personen
- Verbeteren positie trans personen
- Continueren lhbtqi+ beleid conform Regenboogakkoord
- Accent op positie vrouwen in arbeid en zorg
- Focus op zelfbeschikking vrouwen met specifieke aandacht voor mannenemancipatie
- Opzetten emancipatiemonitor

Het huidige beleid voor lhbtqi+ zal ik conform het Regenboogakkoord continueren en uitbouwen. Hierbij wil ik een scherpere focus op de acceptatie en positie van biculturele lhbtqi+ personen en op het verbeteren van de positie van trans personen. Voorstellen daartoe kunt u uiterlijk het eerste kwartaal van 2019 verwachten. Verder vraag ik nadrukkelijk van de lhbtqi+ organisaties om te werken aan inclusiviteit, ook binnen de eigen organisaties.

Te veel vrouwen ervaren onvoldoende vrijheid en gelijkwaardigheid. Bij het beleid voor vrouwenemancipatie komt het accent te liggen op het vergroten van alle facetten van zelfbeschikking van vrouwen. Daarbij gaat het zowel om de autonomie van vrouwen bij keuzes over de inrichting van het eigen leven, alsmede over financiële zelfstandigheid, gelijke verdeling van zorgtaken en positieve beeldvorming van vrouwen.

Deze laatste punten maken duidelijk dat emancipatie niet alleen een opgave is van de groep die zich wil emanciperen. Emancipatie kan alleen succesvol zijn in samenspraak met en met medewerking van de omgeving. Het vergroten van de zelfbeschikking van vrouwen vraagt dus evengoed om mannenemancipatie.

Tot slot komt er in de loop van 2019 een nieuwe Emancipatiemonitor. Met dit instrument - die qua informatie een aangepaste variant van de Diversiteitsmonitor zal zijn - wil ik structurele ongelijkheden in de samenleving beter op de kaart zetten en zo beweging genereren om hier verandering in te brengen.

In verschillende gemeenschappen is bij de jongere generatie sinds enkele jaren een nieuw emancipatieproces gaande. Dat uit zich o.a. in een groter zelfbewustzijn van personen uit deze gemeenschap en in het opeisen van een positie. Ik wil deze bewegingen steunen. Een van de effecten van emancipatie is dat de tweede (en volgende) generatie Amsterdammers met een migratieverleden een maatschappelijke positie opeisen: zij zijn een gelijkwaardig deel van onze samenleving en het is en was altijd al hun recht. Wij zullen ruimte moeten maken en macht moeten delen. Cruciaal onderdeel van de werkwijze is niet alleen het ondersteunen van gemarginaliseerde groepen, maar ook het veranderen van de mindset van groepen Amsterdammers die eens een meerderheid waren en het veranderen van structuren die ongelijkheid veroorzaken of in stand houden.

Zoals de diversiteit een gegeven is, zijn vrijheid en tolerantie dat zeker niet. Voortdurend moeten we (het college, Amsterdammers en het maatschappelijk middenveld) ons afvragen of wat we doen bijdraagt aan het in standhouden van die vrijheid en aan het stimuleren of belonen van gedrag dat gebaseerd is op wederzijds respect en gelijkwaardigheid. Want wij maken samen de stad. Dit gegeven dwingt ons om met elkaar continu de normstelling te herdefiniëren over hoe wij met elkaar samen willen leven. Met het oog op het 750-jarig bestaan van de stad zal dit continue gesprek met extra ambitie gevoerd worden. Deze brief - waarvan een compacte versie beschikbaar komt - beoogt hieraan vanuit het college een bijdrage te leveren.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders

Rutger Groot Wassink
Wethouder Antidiscriminatie en Diversiteit